Պիստակ

(Աճեցման հնարավորությունները Հայաստանում)

Պիստակների մասին առաջին հիշատակումը գալիս է դարերի խորքից, այն հայտնի էր դեռ մ.թ.ա. 7000-ական թվականներին՝ ժամանակակից Թուրքիայի և Մերձավոր Արևելքի տարածքներում: Պիստակը Եվրոպա բերել են հռոմեացիները մեր դարաշրջանի առաջին դարում: «Պիստակ» բառը ծագել է իտալերեն «pistachio» տարբերակից, որը արաբերեն նշանակում է «pistah» «ընկույզ»: Հին աշխարհում պիստակը հիմնականում աճեցվում էր Իրանում, Սիրիայում, Թուրքիայում, Իսպանիայում և Հյուսիսային Աֆրիկայում: Այն 1930-ական թվականներին չափազանց տարածված դարձավ Ամերիկայում, որի արդյունքում Երկրորդ համաշխարհային պատերազմից հետո պիստակենու ծառերը ներմուծվեցին Կալիֆոռնիա:

Պիստակն Արևելքի ամենանախընտրելի և ընդունված բույսերից մեկն է: Պարսկաստանում համարվում է հարստության և բարգավաճման խորհրդանիշ:

Պիստակենի

Պիստակը (Pistachio) մինչև 12մ բարձրությամբ, 10-20սմ երկարությամբ տերևներով փոքր, փշոտ ծառ է, որը ծագում է կենտրոնական և հարավ-արևմտյան Ասիայի լեռնային շրջաններից, ինչպիսիք են, օրինակ, Թուրքմենստանի հարավ-արևմուտքում գտնվող Քոպետ Դաղ լեռները, Իրանի հյուսիսը և Աֆղանստանի արևմուտքը:

Ծառի ծաղիկները նույն սեռի են, իսկ ծառերը բաժանվում են արական և իգական տեսակների: Պտուղը կորիզավոր է, որը պարունակում է երկարավուն սերմ (ընկույզ խոհարարական իմաստով, բայց ոչ բուսաբանական), պինդ սպիտակ շերտով և բաց կանաչ միջուկով, որն ունի յուրահատուկ հոտ:

Պիստակենին սիրում է լույս և կալցիումով հարստացված հող: Մշտադալար և տերևաթափ ծառերի այս տեսակը համարվում է երաշտադիմացկուն և կարող է գոյատևել բավականաչափ ցածր ջերմաստիճանում՝ մինչև -25^{0}C ջերմաստիճանի:

Շատ հաճախ պիստակի ծառերն աճում են իրարից առանձին: Այսինքն, շատ հազվադեպ է հանդիպում պիստակի անտառներ:

Ծառի կառուցվածքը բազմաշերտ է, խիտ և ցածր պսակով:

Ծառի կեղևը բավականին հաստ է, ծածկված մոխրագույն ճեղքերով: Երիտասարդ ճյուղերը ծածկված են մոմաշերտով, ինչը կա նաև տերևների մոտ:

Հայերեն պիստակի ծառը անվանում են նաև խնկենի (լատ.՝ Pistácia) պիստակենի, խնկածառ: Այն աղտորազգիների ընտանիքի տերևաթափ, հազվադեպ՝ մշտադալար ծառերի կամ թփերի ցեղից է: Հայտնի է մոտ 20 տեսակ (այլ տվյալներով՝ 10): Ծաղկում է ապրիլին, երբեմն մարտին: Պտուղները ծաղկում են սեպտեմբեր-նոյեմբեր ամիսներին: Հասունացած պտուղները, իրենց աճման ձևով նման են խաղողի ողկույզի:

Վայրի պիստակենին աճում է Կենտրոնական Ասիայում, ավելի քիչ Կովկասում: Այն կազմում է ընդարձակ նոսր անտառներ կիսաանապատային տարածքում և 400-2000 մ ծովի մակարդակից բարձրության վրա: Աճում է ժայռերին, քարքարոտ լանջերին: Պիստակենին լուսասեր է, իսկ արմատային համակարգի ինքնատիպության շնորհիվ այն նաև երաշտադիմացկուն է: Բանն այն է, որ պիստակնու արմատները կիսվում են երկու մակարդակի, և նրանք «աշխատում են» հերթափոխով: Վերին հատվածը սպառում է խոնավությունը ձմռանը և գարնանը, իսկ ստորինը՝ ամռանը և աշնանը: Արմատային համակարգի խորությունը հասնում է 10-12մ, և դեպի կողք 20-25մ: Պիստակենու ծառերից անտառ չի գոյանում այն պատճառով, որ բնության մեջ իրար հետ ամուր միացած են պիստակենու ոչ թե ճյուղերը տերևներով, այլ արմատները:

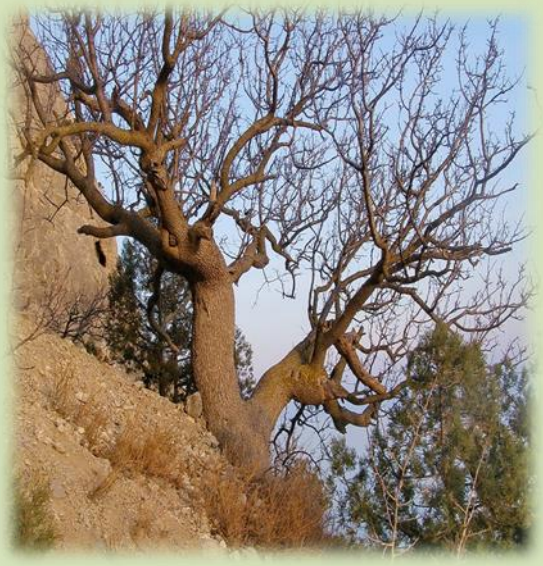

Որպիսի այգում աճեցված պիստակենին բերք տա, դրա տարիքը պետք է հասնի 7-10 տարեկան: Պիստակի բերքատվության առավելագույն արդյունքը հասնում է, երբ ծառը մոտ 20 տարեկան է: Պիստակենու պտուղները շատ դանդաղ են աճում, բայց գոյատևում են մինչև 400 տարի, իսկ ծառի արմատները հասնում են մինչև 15մ խորության: Մեկ «արու» ծառը բավականաչափ փոշի է արտադրում 8-12 «իգական» պիստակենու համար: Երբ ընկույզը հասունանում է, նրա վահանակը մասամբ բացվում է: 2-3 տարին մեկ առատ պտղաբերում է (բերքատվությունը 1 ծառից՝ 5-10 կգ):

Պիստակի վահանակի գույնը բեժ է, բայց երբեմն կոմերցիոն նպատակներով ներկվում է կարմիր: Ի սկզբանե կարմիր ներկ օգտագործման սկիզբը դրվել է կայսրերի կողմից՝ կեղևի վրայի հետքերը թաքցնելու նպատակով, որն առաջանում էր պիստակը ձեռքով հավաքելու ժամանակ: Սակայն պիստակների մեծ մասը այժմ հավաքվում է հատուկ մեքենայով, իսկ կեղևը մնում է անբիծ, ուստի ներկելու անհրաժեշտություն այլևս չկա (բացառությամբ սպառողների ուշադրությունը գրավելու համար դեպքերը): Տապակած պիստակները, դառնում են կարմիր, եթե դրանք նախքան տապակելը մարինացվում են կիտրոնի և աղի մեջ:

18-րդ դարում ականավոր գիտնական Պալլասան տնկել է վայրի միջերկրյածովյան պիստակենու 15 ծառ Ղրիմում, որը գտնվում է հնագույն Սուդակ քաղաքի մոտ: Ծառերը հինալի հարմարվեցին նոր վայրում: Արևի առատությունը, քարքարոտ հողը, ամառային ջերմությունը, այս ամենը հիանալի նպաստում է պիստակենու աճին: Բացի այդ, պիստակը հարուստ է կալցիով, այսինքն սիրում է աճել կրային հողում, այդ պատճառով Ղրիմը և Սևծովյան տարածաշրջանը բարենպաստ են դրա աճի համար:

Ներկայումս պիստակենին հիմնականում աճում է Իրանում, Կենտրոնական, Միջին Ասիայում, Թուրքիայում և ԱՄՆ-ում: Հանդիպում է նաև Կովկասում և Ղրիմում: Պիստակենին համարվում է երկարակյաց ծառ՝ կարելի է գտնել ավելի քան հազար տարեկան ծառ: Սակայն վատ պայմաններում աճող ծառի աճը մնում է փոքր: Պիստակենին ծաղկում է, պտուղ է տալիս, բայց չափերը մնում են անփոփոխ: Հետևաբար այդպիսի ծառը դառնում է շատ խիտ և ծանր: Ջրի մեջ նետված պիստակենու ծառը երկաթի նման

դեպի ներքև է գնում: Ղրիմում աճող պիստակենին քիչ է օգտագործվում ուտելու համար, հատկապես այն պատճառով, որ նրանց տարածման տարածքը շատ փոքր է:

Պիստակի օգտակար հատկությունները

Պիստակների օգտակար հատկությունները անփոխարինելի են մարդու կյանքում:

Միևնույն ժամանակ, պիստակն աներևակայելի օգտակար է ինչպես տղամարդկանց, այնպես էլ կանանց և երեխաների համար:

Պիստակենու պտղի քիմիական բաղադրիչը ներառում է վիտամիններ (B, E, H, PP), հանքանյութեր, ինչպես նաև ածխաջրեր, օսլա և դեքստեր: Պիստակները հարուստ են խոլինով, սպիտակուցներով, ճարպերով: Կան նաև սննդային մանրաթելեր:

Իր եզակի կազմի շնորհիվ խորհուրդ է տրվում այն ուտել հետևյալ դեպքերում.

- աթերոսկլերոզ
- տուբերկուլյոզի և այլ թոքային հիվանդությունների ժամանակ
- ցանկացած տիպի հազի ժամանակ
- արթրիտի ժամանակ
- դիետայի ժամանակ
- կրծքով կերակրելիս
- հղիության ընթացքում

Պետք է նշել, որ հղի կանանց թույլատրվում է միայն պտուղը ուտել: Իսկ պիստակի յուղի օգտագործումը հղիության ընթացքում խստիվ արգելվում է:

Ընկույզի այս տեսակի բազմազանությունը հագեցած է հակաօքսիդիչներով, որոնք շատ օգտակար են սրտանոթային համակարգի գործունեության համար: Պիստակի պարբերաբար օգտագործումը բարելավում և վերականգնում է տեսողությունը:

Պիստակը հակացուցված է ալերգիա ունեցող մարդկանց, քանի որ պտուղները պատկանում են բարձր ալերգենիկ կերակուրների կատեգորիային: Խորհուրդ է

տրվում պիստակ ուտել օրական 100 գրամից ոչ ավել: Այն կարող են առաջացնել սրտխառնոց, ծանր գլխապտույտ և անգամ սննդային թունավորումներ:

Շատ աղի պարունակության պատճառով դրանք չափազանց վնասակար են արյան բարձր ճնշման ժամանակ:

Բժշկության մեջ

Բժշկության մեջ պիստակները կարող են կատարել բազմաֆունկցիոնալ գործառույթներ: Այս պտուղները չափազանց օգտակար են մարսողական համակարգի խանգարումների, ինչպես նաև արդյունավետ է դրանցից պատրաստված թուրմերը: Բացի այդ, պիստակը մեղմացնում է հազը բրոնխիտի ժամանակ:

Իդեալական է օձի խայթոցների դեմ: Այս դեպքում պտուղը պետք է եփել գինու մեջ, քամել և դնել մարմնի վնասված հատվածին: Եվ եթե դուք պատրաստում եք պիստակով թուրմ (1:10 հարաբերակցությամբ), ապա այն կօգնի անեմիայի, փսխման, էներգիայի բացակայության ժամանակ:

Բացի այդ, գիտական հետազոտությունների ընթացքում պարզվել է, որ պիստակի կանոնավոր օգտագործման դեպքում, նվազում է օնկոլոգիական հիվանդությունների ռիսկը:

Պիստակը պարունակում է մեծ քանակությամբ կալիում (մոտ 1 գ), նաև մագնիում (120 մգ) և կալցիում (100 մգ): Շատ քիչ է նատրիումը (1 մգ), ինչի շնորհիվ ուժեղանում է կալիումի հիպոտենզիվ հատկությունը:

Ժամանակակից բժշկությունը մեծ դեր է հատկացնում սննդամթերքի հակաօքսիդանտ հատկություններին։ Բացի ցինկից, A(21 մկգ), C (5,6 մգ), E (2,3 մգ) վիտամիններից, սերմը պարունակում է նաև քոէնզիմ Q-10 (2,1 մգ)։

Այս նյութն ուժեղ հակաօքսիդանտ է։ Պարունակում են նաև տավարի միսը (3,1) և հավի ճուտը (1,6), ծովատառեխը (2,7,) գետնանուշը (2,8), քունջութը (2,5), իշխանը (1,1 մգ), նուշը։ Փոքր քանակներով՝ նարինջը (0,3), ելակը (0,1), գետնամորին, ծաղկակաղամբը (0,4)։

Պարունակում է նաև մոտ 8% շաքարներ, 10% բալաստային նյութեր, 2% օսլա, 200մգ բետա-կարոտին, 160մգ B2 և 51 մգ B9 վիտամիններ, 3,2 մգ երկաթ։

Պիստակի սերմն ունի հակադեպրեսանտ և հակասթրեսային հատկություններ, հակազդում է քրոնիկ հոգնածության առաջացմանը և զարգացմանը։ Տերևները պարունակում են մոտ 7 մգ ասկորբինաթթու։

Տզերի կենսագործունեության հետևանքով տերևի վրա առաջանում են գալլեր, որոնց մեջ կենտրոնացած է տերևում պարունակվող դաբաղանյութերի 50%-ը։ Գալլերից ստանում են տանին, որն օգտագործում են տեքստիլ արդյունաբերության և կաշվեգործության մեջ։

Յուղն օգտագործվում է օճառի արտադրությունում, խեժից ստանում են գեղարվեստում օգտագործվող լաքեր։ Բույսի բաց մոխրագույն բնից և տարեց ճյուղերից հնագույն ժամանակներից ստացել են բուրումնավետ, դառնահամ խեժ։ Այն ծառայել է որպես խունկ եկեղեցական ծիսական արարողությունների ժամանակ (այստեղից՝ խնկենի անվանումը)։ Ունի մանրէասպան, վերքամոքիչ հատկություններ։ Խեժը պարունակում է եթերային յուղեր, բարձր է կալցիումի պարունակությունը, օգտակար է օստեոպորոզի դեպքում։ Իտալիայում և այլ երկրներում կիրառում են ստամոքսի քաղցկեղի բուժման ընթացքում։ Նորագույն հետազոտությունները ցույց են տալիս, որ չեզոքացնում է Helicobacter pilory մանրէի ազդեցությունը, ինչը թույլ է տալիս բուժել ստամոքսի և 12-

մատնյա աղիի խոցերը։ Բուսախեժն օգտագործվում է այրվածքի և մաշկային հիվանդությունների բուժման համար նախատեսված քսուքներում։ Օգտակար է նաև լյարդին, կարգավորում է խոլեստերինի բաղադրությունը և մակարդակը։

Ըստ որոշ հաղորդագրությունների՝ դրական արդյունքներ է տալիս երիտասարդ և անցումային տարիքի կանանց հորմոնալ ֆոնի խանգարումների դեպքում։ Ունի ուժերը և աշխատունակությունը վերականգնող հատկություններ։

Դեղատոմսեր

Անեմիա, թոքերի հիվանդություններ - 2 ճ/գ խնկենու պտղի մանրացրած սերմը 1 ժամ թրմեք ջերմապահում՝ 400 մլ եռջրում։ Խմեք 100-ական մլ, օրը 4 անգամ։ Խմելուց առաջ խառնեք։

Ստամոքսաբորբ - Նախաճաշից 40 րոպե առաջ դանդաղ ծամեք 1 գրամ խեժ, մոտ 5 րոպե անց խմեք մի քանի կում տաք ջուր։ Կան տվյալներ, որ 3 ամսվա ընթացքում սպիացել է ստամոքսի խոցը եւ նվազել են ռեւմատիկ ցավերը։

Մաշկային հիվանդություններ - 1 ճ/գ խեժը եփեք ջրային բաղնիքի վրա՝ 200 մլ զտված արեւաածաղկի յուղի մեջ, մինչեւ լուծվելը։ Օգտագործելուց առաջ թափահարեք, մշակեք խնդրահարույց հատվածները։

Ոգեթուրմ - 2 գրամ խեժը 2 շաբաթ թրմեք 100 մլ բժշկական 96 տոկոսանոց սպիրտի մեջ։

Ատամի ցավ - Լուծեք 10-20 կաթիլ՝ 100 մլ ջրի մեջ, ողողեք բերանը,

Պարոդոնտոզ

- Լուծեք ջրի մեջ (1:3), քսեք լնդերին։
- Կանխարգելիչ նպատակներով. Լուծեք 15-20 կաթիլ 100 մլ ջրում, խմեք օրը 2 անգամ, սնվելուց 1 ժամ առաջ։

Շատ բժիշկներ պնդում են, որ բուժման և կանխարգելման նպատակով պետք է կիրառել միայն հում պիստակ, առանց քաղցրի և աղի ավելացման։

Բժշկության մեջ անսահման գնահատվում է պիստակենու սերմերից ստացված յուղը: Խորհուրդ է տրվում այն խառնել ջրին լոգանք ընդունելիս: Այս դեպքում մեկ ճաշի գդալ յուղը բավական է: Բացի այդ, այն կարող է բուժել մաշկի հիվանդությունը (բորբոս, դերմատիտ), եթե վարակված հատվածները այդ յուղով քսեն օրվա մեջ չորս անգամ:

Պիստակի կիրառումը խոհարարության մեջ

Ինչպես Սեբա թագուհու ժամանակներում, լավագույն խոհանոցներում այսօր էլ շատ ընդունված է պիստակի օգտագործումը: Այն շատ հաճախ դառնում են հրաշալի հավելում մսից պատրաստված նրբագեղ կերակուրներ, ապուրներ, աղցաններ և տորթեր պատրաստելիս: Կտրատված կամ քերիչով անցկացրած պիստակը համեմունքների և ձիթապտղի յուղի հետ խառնած կարելի է օգտագործել լցոնած թռչնի մսի, խոզի կամ հորթի մսից կերակուրներ պատրաստելիս:

Պիստակը հրաշալի համ է հաղորդում նաև թռչնի մսից պատրաստված կրեմ-ապուրներին, ինչպես նաև սագի կամ բադի լյարդից պատրաստված պաշտետին: Պիստակների կանաչ տերևները կարելի է տեսնել թանկ երշիկների տեսակների մեջ: Մանրացված պիստակները օգտագործում են թարմ բանջարեղենով պատրաստված աղցանների, ձավարեղենով կերակուրների, պուդինգների մեջ:

Պիստակների յուրահատուկ քաղցր համը և նրանց աննկատելի բույրը թույլ են տալիս Եվրոպական և Նոր Աշխարհի խոհարարներին դրա օգտագործման նոր

ուղիներ գտնել, լինի դա մսամթերք կամ աղանդեր: Պիստակները անփոխարինելի են հրուշակեղենի արտադրության մեջ: Օգտագործում են շոկոլադի, քաղցրավենիքի, թխվածքաբլիթների և կրեմով տորթերի արտադրության մեջ:

Իսկ ահա պիստակի պաղպաղակը հայտնի է ոչ միայն այն պատճառով, որ այն ունի յուրահատուկ կանաչ գույն և հազիվ նկատելի ընկուզային համ, այս նրբագեղ աղանդերն արդեն երկար տարիներ ներկա է Նոբելյան մրցանակակիրների պատվին ընդունելության հյուրասիրության սեղանին:

Սակայն պիստակն օգտագործվում է ոչ միայն նրբաճաշակ ուտեստների պատրաստման համար, այլ այն որպես խորտիկ շատ երկրներում լրացնում է գարեջրին, բացառությամբ, թերևս, պիստակի ծննդավայրի:

Թուրքիայում, Սիրիայում և Իրանում, պիստակի միջուկը և այլ ընդեղենի տեսակներից պատրաստում են հայտնի արևելյան քաղցրավենիքներ, ինչպիսիք են՝ փախլավան և հալվան:

Եթերային յուղերի առանձնահատկությունները

Բերքահավաքի ժամանակ մարդը շնչում է պիստակենու տերևներից դուրս եկող եթերային յուղեր: Դա կարող է վատ ազդել ինքնազգացողության վրա և նույնիսկ հանգեցնել ուշագնացության: Հետևաբար, ինչպես արդեն նշել ենք, բերքը փորձում են հավաքել կամ վաղ առավոտյան, կամ ուշ գիշերը, երբ տերևները չեն ենթարկվում արևի ճառագայթների ազդեցությանը և եթերայուղ չեն արտազատում: Բայց եթե օգտագործել պիստակի եթերայուղը ճիշտ չափաբաժնով, ապա այն կունենա բարենպաստ ազդեցություն՝ տալիս է առույգություն և ուժ: Այն լայնորեն օգտագործվում է թե խոհարարության և, թե կոսմետոլոգիայում, իր մի շարք հատկությունների շնորհիվ՝ սնուցում և ամրապնդում է մարդու օրգանիզմը, ունի երիտասարդացնող հատկություն, բարձրացնում է տրամադրությունը և այլն:

Ինչով է օգտակար պիստակի յուղի օգտագործումը սննդի մեջ

Սննդամթերքի մեջ պիստակի օգտագործումը բարելավում է մարսողությունը և սրտի համակարգի աշխատանքը: Յուղը կարելի է օգտագործել աղցան և խմորեղեն պատրաստելիս: Դրա հիմքով կարող եք պատրաստել տարբեր սոուսներ: Բուժական նպատակներով այն օգտագործվում է՝

- շնչուղիների հիվանդությունների և տուբերկուլյոզի վիճակի մեղմացման համար.
- որպես դեղորայք դեղնախտի բուժման ժամանակ,
- անոթները ամրացման և սրտի աշխատանքի կարգավորման համար.
- մարմնի ընդհանուր երիտասարդացման ու սթրեսի դեմ դիմադրողականության բարձրացման համար
- արյան մեջ խոլեստերինի նվազեցման համար

- օգնում է լյարդի աշխատանքի լավացմանը:

Որքանով է օգտակար պիստակի յուղի օգտագործումը կոսմետոլոգիայում

Կոսմետոլոգիայում օգտագործվող պիստակը գնահատվում է այն պատճառով, որ այն կարող է արագացնել նյութափոխանակությունը: Սա նշանակում է, որ ընդեղենի այս տեսակը չնայած բարձր կալորիականությանը, կարող է օգտագործվել քաշի նվազեցման համար: Պետք է նշել, որ այս դեպքում պետք է օգտագործել միայն հում պիստակ:

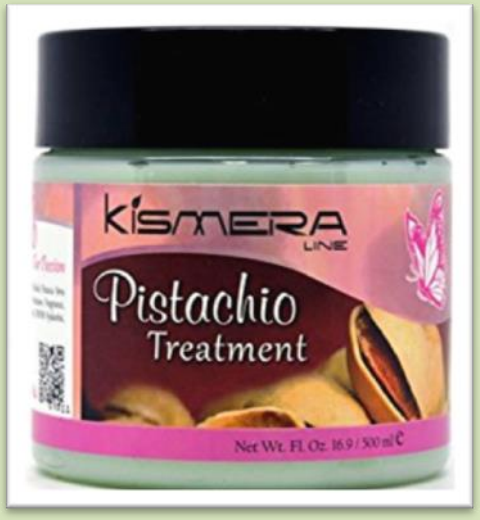

Կոսմետոլոգիայում կարևոր դեր է է խաղում բնական պիստակի յուղը, որը պարունակում ֆիտոստերոլներ և շատ մեծ քանակությամբ վիտամին E: Այն նաև ունի խոնավեցնող փափկացնող և հանգստացնող ազդեցություն: Այս հատկությունների շնորհիվ պիստակի հիման վրա ստեղծվել է շատ տարբեր յուղեր և խառնուրդներ մարմնի մերսման համար:

Պիստակի յուղում պարունակվող ֆիտոստերոլները ունեն վերականգնող և հակաբորբոքային ազդեցություն: Ահա թե ինչու ենք այս յուղը հաճախ հայտնաբերում մաշկի երիտասարդացման համար նախատեսված կոսմետիկ միջոցներ կազմում: Այն թույլ է տալիս ձերբազատվել տարիքային բծերից, պեպեններից և մաշկի գույնի այլ փոփոխություններից:

Յուղը կարող է օգտագործվել նաև երեխայի մաշկի համար:

Իր բաղադրության մեջ տոկոֆերոլների առկայության շնորհիվ, պիստակի յուղը համարվում է լավագույն արևապաշտպան միջոցներից մեկը և ներառված է արևայրուքի համար նախատեսված քսուկների կազմում:

Եթե երկու թեյի գդալ պիստակի յուղը խառնել վարդի եթերայուղի, նարնջի, սանդալի և երիցուկ (երկու կաթիլներ) հետ, կստանանք աչքի տակի կնճիռները հարթող արդյունավետ դիմակ: Դիմակը խորհուրդ է տրվում քսել օրվա ընթացքում երկու անգամ՝ մաքուր մաշկի վրա և լվանալ 30 րոպե հետո: Արդեն հինգ օր հետո կարելի է տեսնել հիանալի արդյունք: Աչքի շուրջ մաշկը դառնում է նուրբ, և կնճիռները սկսում են աստիճանաբար անհետանալ:

Նրա օգտակար հատկությունները դրականորեն են ազդում մաշկի վրա՝ պաշտպանելով այն քամուց, ցրտից և արևից: Պիստակի յուղի հիմքով կոսմետիկական միջոցները հրաշալի միջոց է մաշկի ցրտահարման և ճաքերի կանխման համար:

Չնայած ճարպի բարձր քանակության, պիստակի յուղը բավականին արագ և լավ ներծծվում է՝ չթողելով որևէ յուղոտ հետք: Այն օգտագործվում է բալզամների համար:

Պիստակի եթերայուղ

Պիստակի եթերայուղը հրաշալի միջոց է մազերի խնամքի համար: Յուղը ավելացնում են մազերի համար նախատեսված դիմակների և բալզամների մեջ: Այն հարթեցնում է մազերը, և հաղորդում է մետաքսյա փայլ: Նյութերը, որոնց բաղադրության մեջ մտնում է այս յուղը թույլ չի տալիս մազերը չորանալ և այրվել արևի ճառագայթներից, լավ սնուցում է մազերը, հաղորդում ուժ և գեղեցկություն:

Եղունգների խնամքի համար նախատեսված միջոցների բաղադրության մեջ նույնպես կարելի է հանդիպել պիստակի յուղ: Դրա օգտագործմա արդյունքում եղունգները ամրանում են, փայլուն տեսք ստանում և սնուցվում:

Եթե ցանկանում եք հարստացնել ձեր մաշկը կամ մազերի սննդարար նյութերով, ապա կարող եք գնել մաքուր պիստակի յուղ և ավելացնել ձեր խնամքի միջոցների մեջ: Բավական է ավելացնել մի քանի կաթիլ յուղ և միշտ օգտագործել: Շատ հաճախ այն փաթեթավորված է մուգ ապակյա կամ պլաստմասե շշով:

Հնարավո՞ր է աճեցնել պիստակի ծառ

Որոշ մարդիկ մտածում են իրենց այգում պիստակենի տնկելու հնարավորության մասին, սակայն չգիտեն, թե ինչպես այն աճեցնել:

Բնական պայմաններում ծառն աճում է սերմերի կամ երիտասարդ ճյուղերի միջոցով: Մշակովի դարձնելու համար այն աճեցնում են պատվաստման միջոցով: Պիստակի ծառի աճեցման և լավ պտղաբերության համար անհրաժեշտ է ունենալ երկու սեռի ծառերից: Բայց երաշխիք չկա, որ պտուղները ուտելու պիտանի կլինեն:

Պլանտացիա ստեղծելու համար տարածքի ընտրությունը

Պիստակենին բաց չոր հողային տարածքում, ծովի մակարդակից 600 մ բարձրության վրա անբարենպաստ վիճակում է գտնվում խոնավության բացակայությունից և նրա արդյունաբերական մշակումը առանց լրացուցիչ ջրման քիչ խոստումնալից է: Պիստակի աճեցումը կարող է իրականացվել ոռոգմամբ ապահովված՝ 600-800 մետր

բարձրությունից ցածր վայրերում, և պետք է նշել, որ պիստակի աճեցման համար, մյուս մշակաբույսերի համեմատ, ավելի քիչ ջուր է անհրաժեշտ: Պիստակը կարող է լավ աճել ծովի մակարդակից 1300մ բարձրության վրա, սակայն նրա բերքատվությունը կարող է ոչ դրական ջերմաստիճանի պատճառով վատ լինել՝ հատկապես բերքի ձևավորման և հասունացման շրջանում (հուլիս-օգոստոս):

Պիստակենին աճեցնելու համար հողը պետք է փխրուն լինի, թեթև կամ միջին կավային: Բացի դրանից, պիստակենու արմատները չեն սիրում այնպիսի վայրեր, որտեղ ջուր կարող է հավաքվել: Հետևաբար պիստակենու համար պետք է ընտրվի այնպիսի տեղանք, որ տնկված ծառերը չլինի մի վայրում, որտեղ ջուր է հավաքվում և որտեղ բարձր է ստորերկրյա ջրերի հավաքման

մակարդակը: Լավագույն տեղանքը պիստակնու համար լեռնոտ տեղանքն է՝ դեպի ներքև իջնող թեքությամբ, բայց ոչ կտրուկ լանջերով: Այս բույսի տնկարկների համար լավագույնը մոխրագույն հողերն են (բաց գույնի, բնորոշ, մուգ), որը համապատասխանում է վերը նշված պահանջներին:

Բայց պիստակի տարածքը չի սահմանափակվում մոխրագույն հողով, այն կարող է եկամտաբեր լինել, միաժամանակ հակաէրոզիոն և հողապաշտպան ֆունկցիա իրականացնել նույնիսկ քիչ արդյունավետ, խճաքարային և առաջին հայացքից անպիտան հողում տնկելիս:

Պիստակենու համար հողատարածքի ընտրության ժամանակ, անհրաժեշտ է հաշվի առնել հետագայում տնկիների պահպանման համար մեխանիզացիայի օգտագործման առավելագույն հնարավորությունները: Մեծ նշանակություն պետք է տրվի մուտքի ճանապարհների կառուցմանը: Ճանապարհների և մուտքային ուղիների պատշաճ կազմակերպումը բարելավում են տնտեսության օպերատիվ կառավարումը, նվազեցնում տրանսպորտային ծախսերը և բարձրացնում արտադրության արդյունավետությունը:

Ընտրված տարածքի ցանկապատումը

Ներկայումս նախալեռնային չոր հողը օգտագործվում է որպես անասունների համար արոտավայր, և անասունների արածեցումը արոտավայրերով իրականացվում է առանց ռոտացիայի և առանց հողի ծանրաբեռնման թույլատրելի սահմանը պահպանելու: Սա բնական արոտավայրերի գերարածեցման պատճառ է հանդիսանում: Բացի այդ, հողի վերին շերտազատման արդյունքում վատթարանում է դրա կառուցվածքը և բերրիությունը նվազում է, հողը հակված է դառնում քամու և ջրային էրոզիաների:

Հետևաբար պիստակի պլանտացիայի ստեղծման առաջին քայլը պետք է լինի ընտրված տարածքի ցանկապատումը ամբողջ տրամագծով: Առանց այդ միջոցառման, երիտասարդ պիստակենիները կվնասվեն անասունների կողմից հենց առաջին

տարում: Չնայած այն բանի, որ պիստակը շատ կենսունակ և դիմացկուն բույս է և կարող է աճել վնասվելուց հետո, հաջորդ տարի, սակայն այն արդեն վնասված կլինի և հետագա բերքատվությունը կարող է վտանգվել:

Դուք Տարածքը կարող եք պաշտպանել տարբեր միջոցներով:

1. Օրինակ կարելի է մի քանի շարքով փշալարեր կամ սովորական մետաղալարեր կապել: Սյուները կարող են լինել փայտից, որի դեպքում խորհուրդ է տրվում ներքևի մասը մշակել ձյութով՝ ավելի լավ դիմացկուն լինելու և ուշ քայքայման համար: երկաթբետոն, որն օգտագործվում է խաղողի. ցանկապատից կամ անկյուններից: Դա տեւական եղանակ է, բայց արժեքավոր է արժեքով.
2. մի փոքր լանջային (ոչ ավելի, քան 5-6 աստիճան) հարթեցված տարածքում, հնարավոր է տարածքը պաշտպանել՝ փորելով հողը 1 մ խորությամբ և

լայնությամբ, տեղանքից դուրս բերված հողը թողնելով կողքը:: Խորհուրդ չի տրվում նման պարիսպ կառուցել 8-10 աստիճանի թեք լանջերին, քանի որ դա կարող է դառնալ էրոզիայի առաջացման հիմք:

3. 1 մետր բարձրությամբ կավային ցանկապատի կառուցում:

Առաջարկված ցանկապատների հուսալիությունը բարձրացնելու համար խորհուրդ է տրվում դրանց շրջակայքում ցանել չորադիմացկուն բույսեր ինչպիսիք են՝ մասրենին, փշատենին: Ցանկապատի գործառույթից բացի, նման բույսերը բերքատու են, ինչը կարելի է օգտագործել ինչպես սեփական օգտագործման, այնպես էլ վաճառքի նպատակով: Մասրենու բերքատվությունը սկսվում է տնկելուց հետո երրորդ տարվանից: Փշատենին պարբերական էտման կարիք ունի, իսկ կտրված մասը կարող է օգտագործվել որպես վառելափայտ: Այսպիսով, այդ բույսերի օգտագործումը թույլ կտա ավելի արագ վերականգնել պիստակի տնկարկների ստեղծման ծախսերը, եկամուտի ստեղծումը և կօգնի արտադրական տեսականին դիվերսիֆիկացնել:

Հողի նախապատրաստում

Տարածքի ցանկապատումից հետո սկսում ենք առանձնացնել այն մասերի: Հողամասի բաժանման հիմքը հիմնականում տեղանքն է: Բացի դրանից, հրդեհային անվտանգության նպատակներով, կարիք չկա շատ մեծ հողակտորը առանձնացնել, պետք է լինի 5-7 հեկտար: Այս դեպքում հողամասի

բաժանման հիմք կարող է հանդիսանալ լանջերի դիրքը և այլ բնական գործոններ: Տարածքի հողակտորների բաժանումը դրա ռելիֆին համապատասխան, հիմնված է այն բանի վրա, թե ինչ կերպ կնախապատրաստվի հողը պիստակենու տնկման համար: Հողակտորների բաժանման վայրերը պետք է հարմարեցվեն այնպես, որ հրդեհի կանխման ժամանակ խոչնդոտներ չառաջանան:

Չնայած այն փաստին, որ պիստակը երաշտադիմացկուն ցեղատեսակ է, դրա արագ աճը, բերքատվության ինտենսիվությունը կախված է խոնավության առկայությունից: Խոնավության բարձրացումը կարելի է ապահովել հող նախապատրաստելով տարբեր խոնավապաշտպան միջոցառումների, որը կախված է տեղանքից՝ հիմնականում, լանջի թեքությունից:

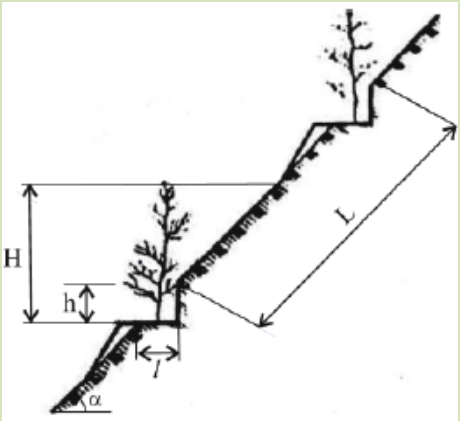

Профиль ступенчатых площадок на горном склоне: H – высота деревьев, м; h – глубина вертикального среза площадки, м; *l* – ширина горизонтального среза полотна площадки; α – крутизна склона; L – расстояние между площадками.

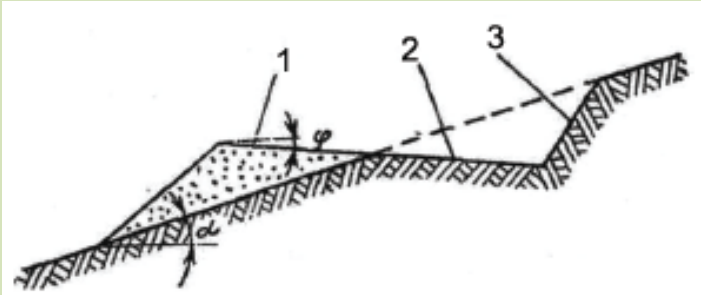

Схема выемочно-насыпной террасы: *1, 2* – насыпная и выемочная части; *3* – выемочный откос; α – крутизна склона; φ – угол уклона полотна террасы.

Լեռնալանջերի հողային տարածքների պատրաստման հիմնական խնդիրը մակերևութային հոսող ջրի արդյունավետ օգտագործումն է և ձմեռային ու գարնանային տեղումների ժամանակ առաջացած խոնավության օգտագրծումն է, ապահովելու համար բույսերի հետագա հաջող աճը:

Պլանտացիա ստեղծելու մեթոդներ

Պիստակենու պտղատու մշակույթները ստեղծվում են.

- սերմերը մշտական տեղում ցանելով .
- տնկիների փակ արմատային համակարգով տնկում, ինչպին է «սածիլը»:

Պիստակենու պլանտացիայի ստեղծումը մշտական վայրում՝ սերմերի տնկման միջոցով

Սերմացուների տնկումը մշտական տեղերում պիստակենու պլանտացիաների ստեղծման ամենատարածված, պարզ և էժան մեթոդն է: Սակայն, նախքան պիստակի սերմերը մշտական վայրում տնկելը անհրաժեշտ է իրականացնել սերմերի ճիշտ հավաքում և պահպանում, ինչպես նաև իրականացնել մի միջոցառումներ, որը կոչվում է «շերտավորում» կամ սերմերի պատրաստում: Սերմի հավաքումն անցկացվում է դրա լրիվ հասունացման ընկած ժամանակահատվածում (օգոստոսի I - III տասնամյակում): Սերմ է համարվում հենց պիստակի պտուղը (ընկույզ): Արդեն հասուն ընկույզները 1-2 օրվա ընթացքում մաքրվում են վերին շերտից: Վնասված, վարակված և կծկված ընկույզները հեռացվում են, որից հետո առողջ սերմերը 5-6 օրվա ընթացքում չորացվում են ստվերոտ, լավ օդափոխվող տեղում: Երկարաժամկետ պահպանման համար պատրաստված ընկույզների խոնավությունը չպետք է գերազանցի 10-12%-ը: Սերմերի պահպանման ժամկետը չպետք է գերազանցի 2 տարին: Սերմերը 3-4 տարի պահելու հետո կորցնում են իրենց

ծաղկման հզորությունը 50-60%-ով: Սերմերը պահվում են չոր, օդափոխվող սենյակում՝ ապահովելով կրծողներին դեմ հսկողության միջոցներ:

Տնկման համար, որպես սերմնացու օգտագործվում են ստրատիֆիկացված, մշակված սերմեր: Սերմերը ցանքի պատրաստվում են՝ նախապես հավաքված ընկույզը, որը պահվել է չոր տեղում, խառնելով լավ լվացված և խոնավեցված գետի ավազի հետ 1:5 հարաբերակցությամբ (մի մասը սերմերը և հինգ ավազի): Այնուհետև, այդ զանգվածը 30-40 օր է, պահվում է խորը փորված բաց հողում: Ամեն 5-6 օրը մեկ այդ ամենը մանրակրկիտ խառնվում է և անհրաժեշտության դեպքում լրացուցիչ խոնավեցվում: Ցանքի համար պատրաստ սերմը արմատով ծիլ է տալիս: Կարևոր է կանխել այդ արմատի գերաճը (ավելի քան 3-5 մմ), քանի որ սերմերի երկար արմատները շատ փխրուն են և կարող են ջարդվել տնկման ժամանակ:

Սերմերի նախապատրաստման սուղ ժամկետների անհրաժեշտության դեպքում պետք է կիրառել արագացված շերտավորում: Նման դեպքում շերտավորումը իրականացվում է տաքացվող սենյակում՝ պահպանելով ջերմաստիճանը 20-25°C. Յուրաքանչյուր 3-4 օրը մեկ սերմերի խառնուրդն ավազի հետ թեթև խոնավեցվում է և մանրակրկիտ խառնվում: Արագացված շերտավորման դեպքում 10-12-րդ օրը սերմերը պատրաստ են տնկման:

Երբ ցանքի համար անհրաժեշտ է ոչ մեծ քանակությամբ սերմ (10կգ), այն կարելի է պատրաստել տնկման, առանց ավազի մեջ խառնելու՝ պահելով կտորից պարկերի մեջ՝

կախված վիճակում, ամեն 1-2 օրը կանոնավոր խոնավացնելով: Այս դեպքում սերմերը 6-7 օր հետո տնկվում են: Այդ ժամանակ սենյակի ջերմաստիճանը, որտեղ իրականացվում է շերտավորումը, պետք է լինի ոչ պակաս, քան + 20° C:

Մինչ տնկմանը նախապատրաստելը տեղին կլինի պիստակի սերմերը 8-10 ժամ թողնել նատրիումի գումատի լուծույթի մեջ (10 գր. դեղամիջոցի լուծել է 10 լիտր ջրի մեջ), որից հետո լվանալ սերմերը կալիումի պերմանգանատի թույլ լուծույթով. սա կօգնի սերմերի ավելի լավ ծիլ տալուն և կկանխարգելի սնկային հիվանդություններով վարակվելուց: Նատրիումի գումատը կարելի է ձեռք բերել տնտեսական խանութներում, որտեղ վաճառվում են հանքային պարարտանյութեր և տարբեր քիմիական նյութեր: Նատրիումի գումատը բուսական ծագմամբ նյութ է, հետևաբար վտանգավոր չէ օգտագործման համար:

Սերմնացան: Մինչև սերմի տնկումը խորհուրդ է տրվում (բայց պարտադիր չէ) բարելավել հողի կառուցվածքը, բարձրացնել բերրիությունը: Պարարտանյութը լցնում են ցանքատարածքում 1մ^2: Կախված հողի վիճակից, ցանքատարածքում օգտագործում են 5-8կգ չորացված գոմաղբ, 20-40գ ազոտական, 10-15գ ֆոսֆորական և 2-3 գ կալիումական պարարտանյութ: Պարարտացումն իրականացվում է տնկումից 15-20 օր առաջ՝ լցնելով հողի մեջ 18-20 սմ խորությամբ:

Սերմերը ցանվում են վաղ գարնանը (սովորաբար փետրվարի վերջ՝ մարտ ամսվա սկզբին), երկու մարդու մասնակցությամբ: Նրանք պատրաստում են սերմերի համար նախատեսված ցանքատարածքը (1x1 մ): Առաջինը գիծ է բացում սերմացուի տնկման վայրում, 15-20 սմ երկարությամբ, 5-6 սմ խորության վրա, երկրորդը՝ 6-8 հատ սերմ հավասարապես դնում է բացված հողի մեջ և լցնում հողով:

Պիստակի պլանտացիայի ստեղծումը փոքր ծավալով տարաների մեջ աճեցման միջոցով՝ փակ արմատային համակարգով սածիլների տնկմամբ

Բացի սերմերը մշտական վայում ցանելով, պիստակ պլանտացիաները կարող են ստեղծվել նաև «սածիլ» տիպի փակ արմատային համակարգով: Այս նպատակով կարող է կիրառվելփոքր ծավալային բեռնարկղերում (5x25 սմ) պիստակի սածիլների նախնական աճով բաղկացած տեխնոլոգիան:

Բեռնարկղերը պատրաստված են պոլիէթիլենային ժապավենից: Կոնտեյների ստորին մասում ջրահեռացման նպատակով փոքր բացվածքներ են արվում, որից հետո դրանք լցվում են հողային նյութերով, որի 3րդ մասը բաղկացած է սովորական (ոչ աղտոտ) հողից և 1 մասը վերամշակված գոմաղբի խառնուրդից: Յուրաքանչյուր բեռնարկղում 1-2 սմ խորության վրա ցանվում է մեկական սերմ:

Սերմերը ցանման համար պատրաստվում են վերը նշված շերտավորման մեթոդներից մեկի միջոցով: Արմատների փակ տնկման միջոցով պիստակն աճեցվում է ձմռանը կամ գարնան սկզբին ջերմոցային տիպի տարածքներում, նախքան մշտական տեղում տնկելը: Այս տեսակի տնկանյութից օգտվելիս կարևոր է

խուսափել ուշ գարնանային ցրտահարումից, որոնք կարող են վնասել նուրբ բույսերը:

Բեռնարկղերում լցված հողը լավ խոնավեցնում են ջրով՝ տնկումից 2-3 ժամ առաջ: Նախքան փոսում տեղադրելը, բեռնարկղերը կտրվում են կարի ուղղությամբ ներքևից մինչև վերև: Կտրված բեռնարկղը սածիլով տեղադրվում է փոսի մեջ 45-50 ° թեքությամբ: Նման թեքությունը ու սուբստրատով հարստացումը ապահովում է բույսի ամբողջականությունը: Այնուհետև սածիլի տակ հող է լցվում: Այնուհետև տնկիների ճշգրիտ կերպով հարթվում են այնպես, մինչև ցողունը ուղղահայաց դիրքում լինի՝ կանխելով կոնտեյներում հողի սուբստրատի խախտումը: Սածիլների վերգետնյա հատվածը պետք է տեղադրվի պահող փայտիկներին զուգահեռ: Յուրաքանչյուր շարքի ամբողջ երկարության սածիլները պետք է տեղադրվեն միևնույն կողմում և միևնույն հեռավորության վրա լինեն պահող փայտիկներից: Այսպես պահպանվում է նախատեսվող տնկման սխեման:

Անկախ եղանակային պայմաններից, տնկարկների այս մեթոդը օգտագործելով ցանկացած դեպքում անհրաժեշտ է կատարել հետտնկման, տեղային ոռոգում(տնկման վայրում)՝ 1-1,5 լիտր ջուր մեկ բույսի համար հաշվարկով:

Բարձրորակ պիստակի ստեղծում (մշակում)

Վերը նկարագրված տեխնոլոգիաների միջոցով մշակվող պիստակեու պլանտացիաները, իրականացվում են վայրի տեսակների համար, հետևաբար կոմերցիոն տեսանկյունից հետաքրքրություն չեն ներկայացնում: Հասուն

ծառերց ամենաբերքատու շրջանում կարելի է փակ պիստակներ ստանալ, իսկ որոշ ծառեր, ընդհանրապես կարող են պտուղ չտալ, դա վերաբերում է ՛՛արական՛՛ նմուշների: Ինչպես ներքին, այնպես էլ միջազգային շուկայում գնահատվում են խոշոր, բացված պիստակի պտուղները: Ստեղծված երիտասարդ պլանտացիաներից նման պահանջարկ ունենալու համար անհրաժեշտ է բոլոր եղած սորտերից պատվաստում իրականացնել: Եվ այդ բույսերի մի մասը պարտադիր պետք է լինեն արական նմուշներ՝ ապահովելու իգական ծառերի փոշոտումը: Միևնույն ժամանակ, հողերի արդյունավետ օգտագործման համար արական նմուշները կարող են լինել միայն նվազագույն պահանջվող քանակով: Փորձի և պրակտիկայի հիման վրա հաստատված է, որ 10 իգական ծառի փոշոտման համար բավարար է 1 արու ծառ:

Սորտերի բնօրինակ (առաջնային) հատկությունները և պիստակի խոստումնալից ձևը պահպանելու համար օգտագործում է վեգետացիոն վերարտադրության մի տեսակ, որը կոչվում է աչքապատվաստ: Պատվաստու իրականացնելու համար, բույսեի կենտրոնական ցողուն տրամագծի մակերեսը, հողից 5-7 սմ բարձրության վրա, պետք է լինի ոչ պակաս, քան 0,8 սմ: Սովորաբար պիստակի տնկիները այդ չափի հասնում են սերմը տնկելուց 3-4 տարի հետո կամ 2-3 տարի հետո արմատային փակ համակրգի մեթոդով տնկելուց հետո:

Պատվաստումը խորհուրդ է տրվում իրականացնել ամռանը: Բայց պատվաստման շրջանը ընտրվում է կախված պլանտացիայի գտնվելու վայրից: Շատ քիչ քանակությամբ տեղումներով շրջաններում (տարեկան 250-300 մմ) պատվաստումը կատարվում է

ամռան սկզբին՝ հունիսի 1-2-րդ տասնօրյակում: Խոնավության տեսանկյունից առավել բարենպաստ տարածքներում, պատվաստումը կարող է իրականացվել հունիսի առաջին տասնօրյակից մինչև հուլիսի երրորդ տասնօրյակը ներառյալ: Պիստակենու պատվաստման համար լավագույն ժամանակը առավոտյան և երեկոյան ժամերն են, երբ օդի ջերմաստիճանը դեռ չի հասել օրական առավելագույնին:

Հասուն տնկիների խնամք

Պիստակ այգու խնամքը և պահպանումը պետք է իրականացվի դրա մշակման և շահագործման ողջ ընթացքում: Այն իր մեջ ներառում է հողի ագրոխնամք համակարգ, բույսերի հարստացում պարարտանյութով և հենց բույսերի խնամքի, այդ թվում ծառի էտում և այլն:

Հողի խնամքը պետք է ուղղված լինի առավելագույն խոնավության կուտակման և դրա

պահպանման մեջ: Մինչ վեգետատիվ շրջանը, հողը պետք է փխրուն պահվի, մաքրվի մոլախոտից, ինչը արվում է ամեն տարի աշնանը հողը փխրեցնելով և 15 սմ խորությամբ արտեր բացելով: Սա իրականացվում է աշնանային առաջին տեղումներից հետո՝ մշակելով 2-3 անգամ (ապրիլի առաջին տասնօրյակ - մայիսի առաջին տասնօրյակ) 10-15 սմ խորությամբ խոնավությունը պահելու և մոլախոտերը ոչնչացնելու համար:

Մեքենայացված խնամքի հետ զուգահեռ կատարվում են բույսերի շարքերի միջև ձեռքով փխրեցում կամ ծառերի կոճղերը շուրջ, որը հնարավոր չէ մեքենայացված խնամքի ժամանակ:

Մինչ ծառերի բերքատվությունը, խորհուրդ է տրվում պարարտացնել այն ակտիվ նյութով հետևյալ հաշվարկով՝ 1 հա: Ազոտ՝ 100-ից 150 կգ, ֆոսֆոր 75-100 կգ, կալիում 15-20 կգ: Որպես կանոն, երիտասարդ տարիքում պարարտանյութերը լցվում են ծառի կոճղի շուրջ 16մ^2 շառավիղով:

Բերքատու այգիներում (15 տարեկանից բարձր) ակտիվ նյութերի չափաբաժինը աճում է՝ ազոտ 300-400 կգ / հա, ֆոսֆորի 300 կգ / հա, կալիումի 50-75 կգ / հա: Եթե լրացուցիչ կիրառվում է գոմաղբ՝ 31-40 տ / հա, ապա ակտիվ նյութերի չափաբաժինը կազմում է՝ ազոտ150-200 կգ / հա, ֆոսֆորի 150 կգ / հա, կալիում 25-50 կգ / հա: Պարարտացումը իրականացվում է երեք տարին մեկ անգամ, հողի գարնանային խնամքի հետ միառժամանակ:

Ինչպես արդեն նշվել է պիստակը լուսասեր մշակաբույս է: Հետևաբար, նույնիսկ մեծահասակ ծառերի մեջ, պսակի ներսում (նման գավաթաձև պսակ) ընտրովի հեռացվում են ճյուղեր՝ լավ լուսավորության և օդափոխության պայմաններ ստեղծելու համար: Կմաղքային ճյուղերը պետք է այնպես էտել, որ հնարավորինս քիչ ստվեր գցեն միմյանց վրա: Պսակի նման ձևավորումը անհրաժեշտ է տերևների ֆոտոսինթեզի բարձր ինտենսիվության և բույսերի արտադրողականության բարձրացման համար:

Վնասատուներ և հիվանդություններ

Կան պիստակին սպառնացող մի քանի հիմնական վնասատուներ և հիվանդություններ և մարդիկ պետք է իմանան թե ինչպես պայքարել դրանց դեմ:

Պիստակի պտղակեր թրթուր (ցեց)

Պիստակի պտղի հիմնական վնասատուն պիստակի ցեցն է: Դրա թրթուրները զարգանում են միայն պիստակի պտուղներում, որոնք այլ վնասատուների հետ վնասում են մինչև 50% պիստակենու ծառերի պտուղները: Թրթուրները ձմեռում են կոկոններում: Հարսնյակի ձրավորումը սկսվում է ապրիլի առաջին տասնօրյակում ծաղկելուց հետո: Թիթեռները դուրս են գալիս ապրիլի կեսերին, իսկ ապրիլի վերջում տեղի է ունենում ձվադրում: Նորածին թրթուրները անմիջապես մտնում են պտղի մեջ և սնվում դեռ նոր հասունացող պիստակի միջուկով: Չձևավորված պտուղները չորանում են և ընկնում:Ինչպե՞ս որոշել, որ կա պիստակի ցեց: Առաջին նախանշանը պիստակի փայտանման պատիճի վրա հայտված անցքն է: Անցքը կարող է լինել մեկ կամ ավելի:

Անցքի շուրջ մուգ տեսանելի կետեր և խեժի արտադրություն:

Պիստակի ցեցի թրթուրների դեմ պայքարի համար օգտագործվում է BI-58 (ֆոսֆամիդ, ֆոսոլոն և բենզոֆոսֆամիդ), որոնց օգտագործումը թույլատրվում է անտառային տնտեսություններում: Սա լայն սպեկտրի ազդեցության դեղ է: Ինչպե՞ս է այն օգտագործվում: Նախ՝ դեղորայքը կարելի է գնել ցանկացած տնտեսական, ծաղկի կամ մասնագիտացված խանութներից: Դեղորայքը պետք է ավելացնել 0.2-0.4% կոնցենտրացիայով ջրային լուծույթում: Օգտագործման վերաբերյալ հրահանգը պետք է լինի դեղորայքի մեջ: Լուծույթը չպետք է լցնել ծառի վրա, այլ միայն ցեցով վարակված պիսատկի պտղի ճյուղերի վրա: Անհրաժեշտ է նաև լցնել այն ծառերի վրա, որոնց վրա կան վարկի օջախներ: Ամենակարևորը, արագ գտնել վարակի օջախը և վերացնել այն: Սովորաբար դա կարող է տեղի ունենալ ապրիլի կեսերից հետո:

Պրոֆիլակտիկայի ժամանակ անհրաժեշտ է օգտագործել բժշկական դիմակ, չնայած դեղորայքը ինքնին մարդու համար անվնաս է: Այնուամենայնիվ, լիարժեք անվտանգություն ապահովելու համար ֆոսֆամիդի կիրառումից հետո, 5-10 օրվա ընթացքում արածեցումը, 3 օր խոտաի հնձումը, 11-24 օրվա ընթացքում բերքի հավաքումը արգելված է:

Դողորայքը արմատային համակարգի և վերգետնյա օրգանների (կոճղերի և տերևների) միջոցով հեշտությամբ ներթափանցում է բույսերի մեջ, տարածվում է աճող հոսանքի նման և կուտակվում հյուսվածքներում՝ վնասատուների համար թունավոր քանակությամբ: Ֆոսֆամիտը արդյունավետ է ծծող միջատների դեմ, որի

դեպքում օգտագործման նորման կազմում է 0.7-2 կգ/հա: Պիստակների պլանտացիաներում, որտեղ հիմնական նպատակը պտուղը պահպանելն է, դեղի օգտագործման չափաբաժնինն է 3-15 կգ / հա:

Պիստակի ցեց դեմ պայքարում օգտագործվում են նաև միկրոբիոլոգիական պատրաստուկներ՝ Dendrobacillin - կիրառման դիմաց 1-3 կգ/հա; homelin - սպառման չափը 1-3 կգ/հա է, Depidocide - սպառման չափը 1-2 կգ/հա: Բոլորը կիրառվում են նաև որպես BI-58:

Փոքր տարիքի թրթուրները վերոնշյալ դեղորայքների նկատմամբ առավել զգայուն են: Ըստ պիստակների ֆենոլոգիական զարգացման, առաջին վերամշակումը

իրականացվում է ծաղկման վերջում՝ պտղի ձևավորման սկիզբում: Երկրորդ բուժումը կատարվում է 8-10 օր հետո, երբ ձևավորվում է մրգի պտուղը (հասել է սիսեռի չափի): Այս բուժումը պարտադիր է իրականացնել ցեց նշանների առկայությամբ, հակառակ դեպքում դրանք լիովին չոչնչացված կարող են ընկնել գետնին, ձմեռել և հաջորդ տարի խնդիրը կարող է կրկնվել:

Պիստակի ցիլիդրիոսպիրոզ

Cylindrosporiosis (սնկային հիվանդություն) ազդում է տերևների և պտղի վրա: Վարակված տերևների վրա առաջանում է շագանակագույն հետքեր: Զարգացման

ընթացքում հետքերը աստիճանաբար տարածվում են ամբողջ տերևի վրա: Հետքերը սև կետավոր բարձիկներով ձևվորված տեղադրված են տերևին (բուծող բորբոս): Սկզբում պտղի վրա հայտնվում են փոքր հետքեր, որոնք ընդարձակվելով ծածկում են այն գրեթե ամբողջությամբ: Կետերը սև են, շողացող: Հիվանդությունը ավելի արտահատված երևում է արդեն մայիսի առաջին կեսին, այնուհետև վարակված ծառերի տոկոսն ու վարակի աստիճանը գնալով մեծանում է: Զանգվածային հիվանդությունը նկատվում է հուլիսի սկզբին:

Հիվանդությունը տարածվում է ամենուր, հատկապես պիստակի աճի հարավային գոտում: Վարակի հզորության պայմաններում հիվանդությունը տարածվում է շատ ինտենսիվ, ազդելով բույսերի վրա մինչև 90%:

Հիվանդության պատճառած վնասը զգալի է: Ուժող վարակվածության պայմաններում տերևները վաղաժամկետ դեղնում, ոլորվում, չորանում և ընկնում են՝ խաթարելով ծառի ասիմիլացիայի գործընթացը, նվազեցնելով աճը և բերքատվությունը: Պտուղների վաղ վարակման ժամանակ նրանց միջուկները չեն հասունանում, իսկ խիստ վարակված պտուղները չորանում և ընկնում են:

Վարակման հիմնականում աղբյուրը տերևներն և պտուղներն են, որոնց վրա վարակը պահպանվում է ձմռան ընթացքում:

Ինչպե՞ս պայքարել: Հվարակման մակարդակը նվազեցնելու իմնական քայլերը, ագրոտեխնիկական միջոցների համակարգի սիստեմատիկ կիրառումն է, ինչը բարելավում է պիստակի դիմադրողականությունը հիվանդության դեմ, ինչպես նաև ներդրման հիվանդության դեմ դիմացկուն սորտերի և ձևերի ստեղծումը: Պետք է նաև հիշել, որ խնամքին ժամանակ (վարում, ծառերի կոճղերի փխրեցում) ոչնչացվում է

վարակի օջախը, որը գտնվում է ընկած վարակված տերևների և պտուղների մեջ:

Պայքարը քիմիական միջոցներով, առավել նպատակահարմար է իրականացնել շատ վարակված տնկարկների համար (երբ վարակված են տերևների ավելի քան 50% -ը), ինչպես նաև երիտասարդ տնկարկների (անտառային սերմային տարածքների և պլատացիաներ), երբ բուսերի վարակվածությունը միջին աստիճանի է:

Ձմեռող վարակի դեմ պայքարելու համար, մինչև վեգետացումը, վաղ գարնանը իրականացվում է ծառերի, ընկած պտուղների և տերևների մշակում 1% DNOC կամ 5% nitrafen դեղորայքներով: Հիվանդության առաջին նշանները տեսնելիս (մայիսի

երկրորդ տասնօրյակը) վարակված ծառերի մշակումն իրականացվում է 0.5%-անոց polikarbatsin-ով (5-8 կգ / հա): Նույն դեղով երկրորդ անգամ բուժումը արվում է `20 օր հետո:

Polycarbacin – արտադրվում է 75% զտված փոշու տեսքով (մոխրագույն կամ թեթև շագանակագույն գույնով), քիչ թունավոր է: Լուծույթը պատրաստվում էանմիջապես օգտագործելուց առաջ:

Կարելի է նաև դեղեր գնել մասնագիտացված դեղատներում, ինչպես նաև գյուղատնտեսականկամ ծաղիկների խանութներից:

Պիստակի տեսակները

Ինչպես նշել ենք կա պիստակի 10 տեսակ, սակայն, ըստ ֆերմերների, դրանցից միայն 4-ն է կոմերցիոն տեսանկունից շահավետ՝

Fandoghi: Սա պիստակի ամենատարածված մշակատեսակն է: Fandoghi-ն վերաբերում է կլոր տիպին և մնացած չորս սորտերի մեջ ամենափոքր չափը ունի: Առավել տարածված են հետեւյալ 28/30, 30/32 և 32/34 տրամաչափով:

Kalleh Ghouchi: Պիստակի այս տեսակն առանձնանում է բարձր բերքատվությամբ: Այն կարելի է դասել կլոր տիպին, սակայն սովորաբար ընդունված է առանձնացնել առանձնացնել , որպես խոշոր տեսակ (Jumbo): Ամենատարածված տրամաչափերն են 20/22, 22/24 և 24/26: Փոքր քանակությամբ մատչելի է նաև 18/20 չափը:

Akbari: Մնացած 3 տեսակների հետ համեմատած սա ամենահեշտ բացվողն է: Տեսակը բավականին նոր է, լավ բերքով և երկար, խոշոր ընկույզով: Առավել տարածված են հետևյալ չափերը 20/22, 22-24 և 24/26: Փոքր քանակությամբ մատչելի է

նաև 18/20 չափը:

Ahmad Aghaei: Պիստակի ամենաերտասարդ տեսակը, որը ֆերմերներին շատ է դուր գալիս, հնարավորինս կարճ ժամանակում բարձր բերքատվության շնորհիվ: Այս

տեսակը հայտնի է Հնդկաստանի և Հունաստանի շուկաներում: Այս սորտի աճեցումն ամեն օր ավելանում է, սակայն իր համային հատկանիշներով զիջում է **Akbari**

տեսակին: Այս տեսակի վահան մնացածի հետ համեմատած ավելի բաց գույն ունի: Առավել տարածված են հետևյալ չափերը: 22/24, 24/26, 26/28 և 28/30: Փոքր քանակությամբ մատչելի է նաև 20/22 չափը:

Պիստակի աճեցումը Հայաստանում

Հայաստանում՝ 1 տեսակ՝ խնկենի բթատերև (*P. atlantica*): Հանդիպում է Լոռու, Տավուշի, Արարատի, Վայոց ձորի, Սյունիքի մարզերի ստորին, երբեմն՝ միջին լեռնային գոտիներում (1200-1500 մ բարձրություններում): Աճում է չոր լեռնալանջերի հարավային քարքարոտ մասերում, գետերի կիրճերում, գրանցված է Հայաստանի Կարմիր գրքում: Հայստանի կլիմայական պայմաններում աճեցումը գրեթե անհնար է, քանի որ նրանք աճում են միայն մերձարևադարձային կլիմայական պայմաններում: Այո, երբեմն Կովկասում կան պիստակներ, բայց դրանց պտուղները չեն կարող օգտագործվել իրենց նպատակի համար: Հետևաբար, որտեղ Հայստանում աճում է պիստակոսների հարցը, կարող ենք ասել, որ նման տեղ չկա: Այս տեսակի բոլոր ընկույզները, որոնք հանդիպում են, բերվում են հեռավոր ջերմ երկրներից, որտեղ պիստակը կարող է ճիշտ զարգանալ և հասուն լինել: Իսկ եթե այնուամնայնիվ հաջողվում է այս ծառը մշակել և աճեցնել, ապա այն պտուղներ կտա միայն 10 տարի անց: Առավել արդյունավետ և պտղաբեր ժամանակաշրջանը գալիս է 20 տարուց հետո: Իսկ Քանի որ պիստակը կիսաանապատային գոտու նոսր անտառների չորա- և ցրտադիմացկուն ծառատեսակներից է, այն կարելի է օգտագործել հանրապետության ցածրադիր գոտու չոր, քարքարոտ և անջրդի լանջերն անտառապատելու և կանաչապատելու համար:

Պիստակի արժեքը Հայաստանում

Քանի որ այս օգտակար և համեղ ընկույզը մեզ մոտ չի աճում, հետևաբար այն այդքան էլ մատչելի չէ: Սակայն արդյունքը գերազանցում է բոլոր ակնկալիքները:

Պիստակ ընտրելիս, հարկ է հիշել, որ դրա միջուկի կանաչ գույնը ցույց է տալիս դրա հասունություն, հետևաբար, որքան այն կանաչ է, այնքան ավելի համեղ է:

Ներկայացնենք մի քանի խանութներում և քաղցրավենիքների խանութներում պիստակի արժեքը (պետք է նշել, որ ներկայացված պիստակը հիմնականում ներմուծված է)

«ՍԱՍ» սուպերմարկետ

Աղի պիստակ «Mr Nut» 40գ 420 դր.

Պիստակ «Kirkland» 1.36կգ 16.950դր.

Արտադրման երկիրը ԱՄՆ

Պիստակ «Kirkland» 100 գր. 950 դր.

Արտադրման երկիրը ԱՄՆ

Պիստակ «Karpi Zois» 200գ 2350 դր.

Արտադրման երկիրը Հունաստան

Պիստակ «Grand Candy» 40գ 520 դր.

Արտադրման երկիրը Հայաստան

Պիստակ «Al Kazzi» 40գ 870 դր.

Արտադրման երկիրը Լիբանան

Պիստակ Հալեպ 70 գր. 710 դր.

Արտադրման երկիր Հայաստան

ԱՅԼ

Սրճարաններում պիստակի գինը տատանվում է 80 – 200 գր. 800 – 1500 դր.

MONO bakery

Պիստակ մակարուն 100գ. (4 – 5 հատ) 2000 դր.

«Ընդուկ» ընդեղենի խանութ

Պիստակ կեղևազրկված բռված 100 գ. 2300 դր.

Աղի պիստակ կեղևով 100 գ. 1250 դր.

Պիստակ կտրատած 25 գ. 900 դր.

«ԱՅՆԹԱՊ» հրուշակեղեն

Այնթապ պիստակով 100 գր. 1200 դր.

Թռչնաբույն պիստակով 100 գր. 750 դր.

Բուրմա պիստակով 100 գր. 1200 դր.

Իշխան պիստակով 100 գր. 1000 դր.

Մամուլ պիստակով 100 գր. 1400 դր.

Մատիկներ պիստակով 100 գր. 1200 դր.

Սարմա պիստակով 100 գր. 1800 դր.

Կնաֆե

պիստակով 100 գր. 1500 դր.